

!!!

Det var en gang - vi leste beretninger om menn og kvinner som arbeidet i små mørke kjellerrom og bortgjemte løftsværrelser med en primitiv håndpresse hvormed de trykte noen hundre eksemplarer av en blittell-ton avis eller en brosjyre som skulle utdeles like hemmelig og stillferdig som den ble til. Vi tenkte: det var den gang, i et åndelig for-mærket og politisk uspenet Europa, den gang det var forbudt under dødsstraff å tilkjenne noen annen oppfatning om samfunnets anliggender og den enkelte borgers stilling enn de som ble lansert av de styrende og kunstig opprettholdt av politi og militær. Det var den gang, for lange, lange siden. Og man kunne da virkelig ikke nekte at det foregikk en utvikling. Så langt var vi i det minste kommet at kampen for åndelig og politisk frihet kunne føres med åpent visir under beskyttelse av meningsfrihetens rett. Ja, slik tenkte vi. Og så står vi i aften ved duplikator-en, en liten, smart tingest av sortlakkert og forniklet stål; skrive-maskinens klapper, alt er i full sving som på et kontor en formiddag når her det riktig travelt.

Hva er det som foregår? Hva er det de intenst arbeidende maskiner er opptatt med? Svaret høres utrolig, nesten vanvittig, som en bitende hån over utviklingsteorien. Men det er ikke desto mindre sant. Den gjør samme arbeid som den lille primitive håndpressen, bare hundre ganger forttere og lettere. Den gamle romanen er blitt virkelighet. Hverdag, uhyggelig, himmelropende. Dette kan da ikke være sant, og tilmed i Norge hvor den slags ting aldri er forekommet.

En hemmelig avis betyr terror, dødsstraff, et fital som ved hjelp av alle disponible midler vil regjere ikke bare over en majoritet, men over selve menneskehetens utfoldelsesrett.

Herr Quisling holdt en tale forleden. Den var så ubetydelig både fra formens og innholdets side at kommentarer er overflødig. Men han på-sto at grunnen sviktet under hans og hans meningsfellers hjemlige motstandere. Hvis det ikke var en forsmåelse, hva jo selv en minister-president skal kunne gjøre seg skyldig i, må det bare på en så vidtgående feilvurdering av situasjonen at tilmed en liten stensilmaskin kan beriktige ham. Er han virkelig så naiv at han tror på sine egne ord, må han nesten være å unnskyldes, hadde vi nær sagt. Selv før 9de april 1940 var hans chanser som norsk politiker meget små. Og etter hans ufor-glemmelige tale i norsk kringkasting denne dags aften har han absolutt ingen chanser. Han har sølet folk, han har reist den vilje til kamp som vi nok anto lå gjent et sted under overflaten, men aldri hadde sett i funksjon, fordi det aldri hadde vært bruk for den. Men alt, alt contra, aldri pro. Grunnen vi står på er ikke bare norsk lov og konstitusjon, ikke bare en rett som i mere enn hundre år har vært ansett som soleklar, nei, det er den vilje til å leve og tenke selvstendig som er så dypt forankret i det folk han forrædde, at han forrædde dets sjel da han priset det til de tyske nazister for en ministertittel. Å nei, den grunn vi står på svikter nok ikke, dertil er den altfor personlig, altfor norsk, altfor reell. Derfor kan vi nok også unne ham den lille trøst at vi på samme måte ville bekjempet enhver av hans kategori. Vi tror i grunnen lite på at noen etter denne dag for alvor vil forsøke. Kløke av andres skede. Men vi har også kjøpt selven så dyrt når denne kamp en dag er slutt, at det norske folk aldri vil glemme den mann som var ulykkens opphav.

Apropos ministerielle forsmåelser kan det også være grunn til å stanse et øyeblikk ved det celebre brev til Bergen fra forhennevende advokat Riisnes. At det til dels er andres tanker og drøftelser han holdt seg til, er vel utenfor tvil. I hvertfall må brevet tilblivelse og enda mere dets vandrings fra det sikre oppbevaringssted være en meget grov lapsus av en mann i en så betrodd stilling som et politiminister-embete må forutsettes å være. Er det bare sine egne idder han gir til

beste, var det i tilfelle høyst skadelig også for det skrøpelige samholdet i partiet. Og droier det seg om tyske planer må brevetets fram-konst være enda mindre ønskelig. Den forberedende sjokkbehandling fører nemlig i dette tilfelle absolutt ikke fram, og på tross av de aller kraftigste denantier er det all grunn til å være på vakt overfor enhver form for beskrivning av den mobiliseringsordre herr Riisnes taler om.

Avgjørelsons år betyr øket innsats både på fabrikken og ved fronten. Men det må også bety øket motstand overalt hvor tyske krav og tysk nazi-stisk mentalitet gjør seg gjeldende. Ja, selv den lille uanselige sten-silmaskinen må presses til øket aktivitet. Hverken Quisling eller tyskerne regnet med den da de planla Norges erobring. Og det var også en liten feil. For den er blitt en av deres farligste motstandere. En taus maga-fo gjennom hvilken den stamme lyder som stadig har forkyndt at den store idd som voldshersker etter voldshersker i Europa har lidd skipbrudd not ogstøn dag vil reise seg uovervunnet over Vidkun Quislings og hans norske og tyske meningsfellers skrøpelige tankost. Og spør disse herrer hva det er for en mektig idd, så gjentar maskinen enda en gang: menneskeretten.

TELEFONAVLYTTING.

Under hele okkupasjonstiden har man vært på det rene med at tele-fo-nene våre avlyttes, men ingen har kunnet si i hvilken utstrekning det har vært gjort. Heller ikke vet man om det er noe i den antagelsen at man skal kunne avlytte telefoner når røret er lagt på, men har smilt litt av dem som har vært så forsiktige å legge et eller annet dekke over telefonapparatet. Sikkert er det imidlertid at man har kunnet oppleve å høre ikke alene "gurglelyd" fra pålagte telefoner, men også meget svake lyd som har hatt samme rytme som normalt ringesignal.

At det ikke bare er vi her i okkupert land som spekulerer på dette og stundom innretter oss deretter, men også de utenlandske journalister i Berlin, forstår man av den svenske redaktør Arvid Fredborgs bok "Bakom stålvallet", en av de mest fengslende bøker som det er lyktes å bli inn i Norge under okkupasjonen. Mange ganger, forteller redaktør Fredborg, hento de mest mystiske ting med telefonen. En gang jeg løftet røret av fikk jeg til min forbauselse høre en militær samtale mellom en general og en oberst. En annen gang kom jeg inn i en samtale mellom to embetsmenn som tydelig hadde med avlyttingen å bestille. Forresten, fortsetter Fredborg, ordnet man seg i alminnelighet slik at man dro ut kontakten til telefonen, hvis det fantes en sådan. I andre tilfelle la man gjerne et tykt eller tørt materiale over apparatet. Men heller ikke da kunne man være absolutt sikker, ettersom det fantes en avlyttingsmulighet til, nemlig med mikrofon. En gang gjorde propagandaministeriet en blunder. Det tillo et fag-mann fra Siemens å holde et interessant foredrag om teknikken fremgang. Han nevnte herunder de nye membraner som kunne oppta de svakeste lyd. Etter foredraget foretok vi journalister en undersøkelse av våre bolli-gor. En liten mikrofon kan nemlig installeres hvor som helst, i en kamf-skorsten, under et element, opp i en takkrone, i en stikk-kontakt osv. Særlig er det farlig med stikk-kontakter. I vår bolig la min frue merke til at det hver dag kl. 20 hørtes en kneppende lyd, omtrent som om når man vrir på en kontakt. En intensiv undersøkelse av boligen som eides av en fransk journalist og ^{tidligere} hadde vært leid bort til to amerikanske journalister, viste at det i veggens sett en kontakt som ikke hadde noen forbindelse med lysnettet. Bak kontakten sett en trådenordning og to mystiske svarte skruer som holdt en tynn, tynn skive. Vi plukket alt sammen bort og satte en lapp over hulliet, forteller redaktør Fredborg.

Eksporten av beslaglagte radioapparater til Tyskland fortsetter. En regner med at tyskerne hittil har sendt ca. 120 000 apparater til Tysk-land. I de siste måneder er lagre etter lagre blitt tømt for apparater,

som er blitt sendt videre. Nå sist har tyskerne tømt de lagre som har vært lagret i Rikshospitalets og i Storbrenns lokaler i Oslo.

NYHETER FRA LONDON TORSDAG KL. 19.30.

Østfronten. I en spesiell dagsordre fra marskalk Stalin i dag heter det at den røde arme har begynt to nye offensive fransøt på den russiske østfront. Tropper fra den første og den annen ukrainske front har etter å ha befridd over 200 steder i Dnjeprbøyingen forent sine styrker, hvorved 9 tyske divisjoner og en panserdivisjon er blitt innesluttet. Troppene fra den første ukrainske front har rykket fram nordvestover fra Kirovograd; mens troppene fra den annen front som støter fram øst og sørøst for Bjelaja Tsjerkov har brutt igjennom sterkt befestede fiendtlige stillinger og erobret sterkt befestede fiendtlige forsvarsværker. De har tilbakelagt 60 - 75 km og utvidet brøsejen i den tyske front fra 160 til 175 km, noe som førte til at de forente seg med tropper fra den første ukrainske front mellom Smjela og Sjenigorodka, der de omtalte 10 tyske divisjoner ble omringet.

Gårdsdagens tyske kommunike meldte om bitre forsvarskamper i Priepjennene vest for den polske grensen av 1933, og at det neste kamper nordvest for Rowno. I dag innrømmer tyskerne tapet av byene Rowno og Luck, henholdsvis 50 og 100 km bak grensen. Disse sensasjonelle innrømmelser er ennå ikke omtalt i noe russisk kommunike. Det viktige jernbaneknutepunktet Rowno ligger på hovedjernbanen Bjerdzjjev - Brest Litovsk, mens Luck ligger på en sidelinje lenger nord til Lwow. - Tyskerne melder også om stor russisk framgang lenger nord. Samtidig opplyser Moskva om nye seire nær den latviske og ved den estniske grense. Franskutte russiske styrker som rykker fram vest for Novo Sokolnik står bare 60 km fra grensen til Latvia. Ved dagens kamper er nesten et helt tysk infanteriregiment blitt utslettet i dette område. Førendedagens russiske kommunike meldte at russerne er nådd fram til den estniske grensen. I middagskommuniket heter det at under heftige kamper ved den estniske grensen har russerne avansert videre på en 60 km bred front etter å ha slått tilbake tyske motangrep, gått over den brede elva Luga og befridd flere landsbyer. Lengst i nord fortsetter russerne mot elva Narva. 1200 tyskere er drept i gået i dette område. Tyske reserver i stort tall er blitt satt inn for å forsterke fronten på sørsiden av denne elv som rinner i vestlig retning ved byen Narva og kommer fra Peipus-sjøen. I følge en melding i finsk kringkasting er byen Narva allerede evakuert. - Lenger øst fortsetter det sterke russiske press fra tre kanter mot byen Luga som ligger midt i den fellefordige tyske kilen. De russiske styrker som rykker fram fra nord har knust et stort tysk motstandssentrum og erobret mange tyske kildretøy og meget ammunisjon. Den avdeling som kommer fra øst har tatt til fange en stor mengde tyskere som holdt seg skjult i skogene og utslettet en retirerende tysk kolonne. Den tredje russiske kolonne kommer fra området vest for Nevgorod og har nådd et punkt som ligger bare 12 km sørøst for byen Luga. - 41 tyske fly er skutt ned på 5 dager i dette avsnittet. - Tyskerne trekker seg hastig ut fra kilen øst for Luga og har lidd store tap. Særlig hård motfart har den 11. og 170. divisjon og den 2. 2. luftvern divisjon hatt. - I Estland har quislingen blitt beordret full mobilisering. Han uttaler at situasjonen er alvorlig og at alle midler nå må tas i bruk for å hindre russernes framrykking.

Flyangrep. Svære styrker amerikanske bombefly orientert av langdistansesjefane angrep i dag mål i den tyske flåtehavnen Wilhelmshafen. Over 1100 fly tok del i angrepene. Flammene enkeltsteder foreligger ennå ikke. Andre amerikanske fly angrep igjen militære mål i Nord-Frankrike. Britiske luftsquitofly angrep i natt mål i Vest-Tyskland. Dessuten ble miner utlagt i fiendelig farvann. Ingen fly gikk tapt.

Den tyske overkommando meldte i går at 900 tyske fly tok del i de tyske flyangrep over England den 21. og 29. januar, og at over 750 fly kastet 1000 tonn bomber over London. Dette er løgn. Ved angrepet 21/1 deltok 90 fly, hvorav 30 nådde fram til London. Angrepet 29/1 var enda svakere. Ifølge det tyske kommunike gikk 34 tyske fly tapt ved de to angrepene. Manchester Guardian skriver at det nå være no galt på ferde med den tyske overkommando når den nå hengt seg til slike fantasier.

Sørfronten. Franske og amerikanske tropper ved den 5te armers hovedfront i Italia har nå rykket så langt fram at byen Cassino er alvorlig truet. Byen angripes fra nord og øst, og de fleste amerikanske enheter står bare 500 m borte. Nord for hovedfronten har franskmennene erobret nye høydedrag. - Fra Anziofronten sør for Roma opplyser dagens allierte kommunike at bruhodet er utvidet til tross for sterk fiendtlig motstand. Flere motangrep er slått tilbake. - Luftangrepene i går fant sted i innskrenket målestokk på grunn av ugunstige værforhold, og var vesentlig bortsatt fra et angrep mot havneanleggene i Formia, konsentrert til kampområdene. Dagens kommunike omtaler også sjøoperasjoner i Adriaterhavet: mandag og tirsdag ble to tyske skonerter senket ved en øy tvers overfor Ancona, natt til i går en tysk patruljebåt i samme farvann.

I Jugoslavia er 6 tyske kolonner slått tilbake i Slovenia. Natt til onsdag angrep britiske fly Maribor nær den Østerrikske grense, i går Durazzo i Albania.

Et særkommunike fra general Titos hovedkvarter forteller at forsendelsen av krigsmateriale fra de allierte er blitt atskillig større i det siste, særlig i løpet av januar måned. Waterfalllet blir brukt på beste måte av våre erfarne tropper, heter det i kommunikatet, som også har lovet om den verdifulle hjelp som det britiske fly- og marinevåpen har ytet.

Balkan. Ungarn demonterer offisielt en tysk melding om at ungarske tropper er sendt til Jugoslavia for å delta i den tyske kamp mot friskarene.

Den tyskfiendtlige stemning blant soldatene i Bulgaria har ifølge svenske kilder gitt seg utslag i at det nå er erklært unntakstilstand i flere bulgarske byer.

Fra Istanbul meldes at lederen for den tyske gruppen i Orienten, dr. Fritzsche, har holdt en tale som omhyggelig hemmeligholdes for tyskerne i Europa. Han uttalte bl. a. at selvom tyskerne vant over Russland, var ikke dermed krigen slutt, for enda sto England tilbake. Han advarte tyskerne mot å tro på det såkalte hemmelige våpen og sa at senkingstallet for de britiske skip nå var for ingen ting å regne mot hva de var for noen tid tilbake.

Det fjerne østen. Amerikanerne har nå erobret hele Roi-Øya i Marshallgruppen, som bl. a. har en stor flyplass, og de har også vunnet sikkert fotfeste på to andre øyer. Amerikanerne har tatt en del japanske fanger. Deres egne tap var små. Den amerikanske flåten har ikke hatt noe tap, mens angrepet, som kom helt uoverraskende på japanerne, førte til at flere japanske flåteenheter ble senket eller skadet.

Frankrike. Michel Clemenceau, en sønn av presidenten, er blitt ført til Tyskland etter å ha sittet arrestert siden april 1943, da han ble fengslet fordi han offentlig protesterte mot at Laval nyttet hans fars navn i Vichy-propaganda. - Politisjef Darnan i Vichy har kunngjort at det nå vil bli satt i gang en omfattende aksjon mot de franske patruljer som opererer i Haute Savoie. Aksjonen skal begynne i dag.

Finnland. Det er oppstått en splittelse innenfor det finske sosialdemokratiske parti, heter det i en melding fra Times' Stockholmskorrespondent. Ved en avstemning i riksdagen var det riktignok et flertall som stemte for en fortsettelse av Tanners avventende politikk. Men ikke mindre enn 32 representanter, vesentlig sosialdemokrater stemte imot. Opposisjonen ønsker at Finland snarest mulig skal fremsette et fredstilbud.

De britiske aviser bringer livlige kommentarer til den forestående endring i den sovjetrussiske konstitusjon; mens den amerikanske presse foreløpig fanter en avventende holdning. Vi skal i et senere nummer komme tilbake til de britiske pressuttalelser.